

KEMANE İCRASINDA YAY UYGULAMALARI: DETACHE VE LEGATO TEKNİKLERİ

BOWING TECHNIQUES IN KEMANE PERFORMANCE: DETACHÉ AND LEGATO TECHNIQUES

Mehmet ŞİMŞEK*

ÖZ: Makalede, kemane çalgısına yönelik sıklıkla kullanılan detache ve legato yay tekniklerinin icrasına ve icranın müzik yazısına dönüştürülmesine yönelik yaklaşımların ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Çalışma, nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde hazırlanmış betimsel bir çalışmadır. Araştırmada, kemane icrasında kullanılan sağ el tekniklerinin tespiti için doküman incelemesi yapılmıştır. Öncelikle, kemane çalgısının tarihsel süreci hakkında bilgi verilmiş, çalgının icra ortamlarının gelenekten günümüze değişimi ve gelişimi anlatılmıştır. Literatürde ulaşılabilen kemane, kamança ve keman çalgıları ile ilgili metotlar ve akademik yayınlar incelenerek, yaylı çalgıların icrasında kullanılan sağ el teknikleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Detache ve legato yay tekniklerinin kemane icrasında uygulanmasına yönelik alıştırmalar önerilmiş, yanı sıra bu tekniklerin türkülerden örneklenen pasajlar üzerinde nasıl uygulanacağı gösterilmiştir. Bu bağlamda, kemane icra üslubu çerçevesinde kişisel bir yorum anlayışıyla Kerimoğlu Zeybeği'nin (Şu Muğla'nın Çamları) transkripsiyonu yapılmış, detache ve legato yay teknikleri; sembolleriyile detaylandırılarak nota üzerinde ifade edilmiştir. Bu çalışmadan çıkan sonuçlar üzerinden kemane çalgısına özgü, çalgının icra üslubunu ve yay tekniğini ön plana çıkaran bir müzik yazısı geliştirilmiştir. Çalışmada önerilen yaklaşımların, kemane icrasının yay tekniklerine, bu tekniklerin müzik yazısına ve öğretime aktarılmasına mütevazı bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaylı Çalgılar, Kemane, Yay Tekniği, Detache, Legato

ABSTRACT: This paper explores the execution of commonly used bowing techniques, detaché and legato, in Kemane performance and their conversion into musical notation. A document analysis was conducted to identify the right-hand techniques used in Kemane's performance in this descriptive qualitative research. First, the Kemane historical development was outlined, highlighting the transformation and evolution of its performance contexts from tradition to the present day. By examining available methods and academic publications on Kemane, kamancheh, and violin, the right-hand techniques used in bowed string instrument performance were analyzed in detail. Exercises for applying the detaché and legato bowing techniques in Kemane performance were proposed, along with demonstrations of their application in musical passages excerpted from Turkish folk songs. In this context, a personal interpretative approach to the performance style of the Kemane was adopted in the transcription of Kerimoğlu Zeybeği (Şu Muğla'nın Çamları), where the detaché and legato techniques were detailed using symbols and expressed in musical notation. Based on the findings of this study, a music notation system specific to the Kemane was developed, emphasizing the instrument's performance style and

* Dr. Öğr. Üyesi-Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Çalgı Eğitimi Bölümü/Ankara-mehmetimseskmusic@gmail.com (Orcid: 0000-0001-6504-8273)

bowing techniques. It is anticipated that the approaches suggested in this study can contribute to the development of bowing techniques in Kemane performance, their representation in musical notation, and their integration into pedagogy.

Keywords: Bowed String Instruments, Kemane, Bowing Technique, Detaché, Legato

Giriş

Türk halk müziğinin önemli çalgılarından birisi olan kemane, Teke bölgesinde yaşayan Yörük Türkmen zümreleri tarafından icra edilmektedir. Çalgı, gelenekte Yörük Türkmen zümrelerinin konar-göçer yaşamı içerisindeki göç süreçlerinde ve yaylalarda obalar arası yapılan müzikli eğlencelerde çalınmaktadır. Bahsi geçen zümreler yerleşik yaşama geçtikten sonra, çalgının icra ortamı köy odalarında yapılan yaren geceleri ve düğünler olmuştur (Şimşek, 2022: 124).

1950' li yıllarda TRT Ankara Radyosu sanatçısı Emin Aldemir ve 1969 yılında TRT İzmir radyosu sanatçısı Salih Urhan ile birlikte kemane TRT yurttan sesler korosunda yer almıştır (Çelik, 2018: 285). Kemane, TRT kurumunun çalgı topluluklarında yer almasıyla birlikte kır müziği içerisinde kent müziği içerisine taşınmış, bu sayede TRT radyoları aracılığıyla geniş kitlelere sesini duyurmuştur. 1975 yılında TMD Konservatuvarı'nın kurulmasıyla birlikte Türk Müziği öğretimi akademik platforma taşınmıştır. Bu süreçten sonra, gelenekte sadece Yörük Türkmen zümrelerindeki yerel icracılar tarafından herhangi bir icra tekniği kaygısı gözetilmeden temsil edilen kemane, kentli ve konservatuvarlı sanatçı akademisyenler tarafından ustalık seviyesinde icra edilmeye başlamıştır. Bu noktada, çalgının yapısal ve fiziksel özellikleri, icra stili, repertuarı ve icra ortamları önemli bir değişim ve gelişim sürecine girmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde keman, viyola, viyolonsel ve kontrbas gibi yaylı çalgılar için birçok eser yazılmış, çalgıların icra stilini ön plana çıkaracak önemli icra teknikleri ortaya koyulmuştur. Yanı sıra, icra tekniklerine yönelik önemli metotlar ve transkripsiyonlar oluşturulmuştur. Yaylı çalgılar ile icra edilen eserlerin müzik yazılarında, muhakkak çalgıların icra tekniklerini gösteren artikülasyon işaretleri yer almaktadır. Çalgı odaklı müzik yazıları sayesinde çalgıların öğrenme süreçleri ve icra birliktelikleri daha sağlıklı bir şekilde yürütülmüş, çalgıda virtüozite kavramı ortaya çıkmıştır.

Kemane icrasında ve çalgının öğretim sürecinde genel olarak TRT Türk halk müziği repertuarı içerisindeki nota transkripsiyonları kullanılmaktadır. Ancak halihazırda kullanılan mevcut transkripsiyonlar, daha çok vokal icrasına yönelik olup, çalgı odaklı yazılmamıştır. Bu durum, kemane özelinde çalım üslubu ve icra birlikteliği açısından birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Ayrıca, çalgının icra repertuarını oluşturan müzik yazılarında, çalgıya ait icra teknikleri ve artikülasyonları gösteren

herhangi bir transkripsiyonun bulunmaması eser icrasında büyük bir karışıklığa sebep olmaktadır.

Kentli ve konservatuvarlı icracıların sayısının artmasıyla ve icra kapasitelerinin gelişmesiyle birlikte kemanenin icra tekniği ve üslubuna yönelik yeni arayışlar da ortaya koyulmaya başlanmıştır. Buradan hareketle kemanenin icra biçimini ve tekniğini ifade eden müzik yazılarının olması ise kaçınılmazdır. Öncelikle, kemane için hazırlanan müzik yazıları sürecinde çalgının sağ el ve sol el tekniklerinin ayrı ayrı başlıklar altında incelenmesi gerekmektedir. Zira; her iki el tekniği birbirlerinden farklı artikülasyonlar içermektedir. Bu bağlamda, yapılan çalışmada detache ve legato yay tekniklerinin kemane icrasında nasıl kullanılacağına ve bu artikülasyonların müzik yazısı üzerinde nasıl ifade edileceğine ilişkin bir yaklaşım ortaya koyularak, çalgiya ait bir icra üslubu oluşturulmaya çalışılmıştır. Kemane icrasında kullanılan detache ve legato yay teknikleri, yazar tarafından hazırlanan alıştırma ve türkülerden örneklenen pasajlar üzerinde uygulanmıştır. Çalgının icra üslubu içerisinde kişisel yorum anlayışıyla Kerimoğlu Zeybeği'nin (Şu Muğla'nın Çamları) transkripsiyonu yapılmış, ifade edilen teknikler ve artikülasyonlar nota üzerinde detaylı olarak gösterilmiştir.

Kemane İcrasında Kullanılan Sağ El Teknikleri

Yaylı çalgılarda sağ el tekniği, yay kullanımıyla üretilen seslerin ifade biçimini oldukça güçlendirir. Yaylı çalgıların icrasında “Detache, Legato, Martele, Staccato, Spiccato” gibi yay teknikleri kullanılmaktadır. Kemane çalgısının icrasında sağ el tekniklerinin ne şekilde gerçekleştiği ve müzik yazısı üzerinde ne şekilde sembolleştirildiği Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Kemane icrasında kullanılan sağ el teknikleri.

Çekme		Yaylı çalgıların icrasında yayın çekme yönündeki hareketinin gösterilişi.
İtme		Yaylı çalgıların icrasında yayın itme yönündeki hareketinin gösterilişi.
Detache		Detache; “ayrılmış, kopuk. Genellikle yaylı çalgılarda birbirini izleyen seslerin yayın alt ve üst kısımlarının değişimiyle bağısız, kesik-staccato benzeri ama tam değerini vererek çalınması” (Aktüze, 2003, s. 159). “Her notayı farklı bir yay hareketiyle seslendirmek, bağısız çalım” (Michels & Vogel, 2013: 73)

Legato		Legato; “notaları birbirine bağlı seslendirmek, kemanda yayı kaldırmadan çekmek, bağlı, birden fazla notayı birbirine bağlı olarak seslendirmek, yayı kaldırmadan çekmek” (Aktüze, 2003: 342).
Martele		Martele; “keman ailesinde yayı sıçratmadan ucuyla vurarak ses çıkarış (yay çekiş)” (Aktüze, 2003: 369).
Staccato		Staccato; “sesleri kesik kesik duyurmak. Genellikle notaların üstüne konulan nokta ‘.’ ile yazılır” (Aktüze, 2003: 590).
Spiccato		Spiccato; “yaylı çalgılarda her bir notanın yayın ayrı ayrı sıçratılarak çekilişiyile duyurulması; keskin” (Aktüze, 2003: 586).

Tablo 1’ de verilen teknik tanımlamalar kemane icrasında sıklıkla kullanılmaktadır. Çalgıyla ilgili alanyazın incelendiğinde, kemane icrasına yönelik yapılan akademik çalışmalarda, yerel icracıların çalım stiline özellikle detache ve legato yay teknikleri ön plana çıkmaktadır. Ancak; Türk Halk Müziği repertuarı içerisinde var olan transkripsiyonlarda, kemane çalgısı özelinde herhangi bir artikülasyon işaretinin bulunmaması ve bu yay tekniklerinin her icracının kendi çalım stili çerçevesinde şekillenmesi sebebiyle bir standardizasyon oluşturulamamıştır.

Problem Durumu

Gelenekten günümüze kadar kemane çalgısının icra repertuarı, TRT Müzik Dairesi tarafından derlenen ve notaya alınan transkripsiyonlardan oluşmaktadır. Kemane icrasına yönelik bir müzik yazısının olmaması, eserlerin icra üslubunun ortaya çıkarılmasında eksikliklere neden olmaktadır. Ayrıca çalgının öğretimi noktasında da aksaklıklara sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla, kemane çalgısının icra biçimini ve tekniğini örneklendirecek müzik yazılarının oluşturulması elzemdir.

Bu noktadan yola çıkarak, “Kemane icrasında yay uygulamaları nasıl olmalıdır?” ve “Yay teknikleri içerisinde yer alan detache ve legato tekniklerinin kemane icrasında kullanımı nasıl olmalıdır? sorularına yanıt aranmış ve problem cümlesi de bu kapsamda oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında oluşturulan alt problem cümleleri ise;

- 1) “Kemane icrasında kullanılan yay teknikleri nelerdir? Bu tekniklerden detache ve legato yay teknikleri, alıştırma ve türküler içerisinde nasıl kullanılmalıdır?”
- 2) Kerimoğlu Zeybeği’nin (Şu Muğla’nın Çamları) kemane ile icrasında detache ve legato yay kullanımı nasıl olmalıdır?” şeklindedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada, kemane çalgısında sıklıkla kullanılan detache ve legato yay tekniklerinin icrasına ve icranın müzik yazısına dönüştürülmesine yönelik yaklaşımların ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Araştırma, kemane çalgısının icra tekniklerine yönelik yazılacak müzik yazılarına, eser icrasında transkripsiyon çalışmalarına, icra birlikteliğine, icra stiline öğretime aktarılmasına katkı sağlaması noktasında önem arz etmektedir.

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini kemane icrasında kullanılan yay teknikleri oluştururken, örneklemi ise; Kerimoğlu Zeybeği'nin (Şu Muğla'nın Çamları) kemane ile icrasında kullanılan detache ve legato yay teknikleri oluşturmaktadır.

Sınırlılıklar

Yapılan araştırma, Kerimoğlu Zeybeği (Şu Muğla'nın Çamları) özelinde uygulanan detache ve legato yay teknikleri ile sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde hazırlanmış betimsel bir çalışmadır. "Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir." (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 41)

Araştırmada, kemane icrasında kullanılan sağ el tekniklerinin tespiti için doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi hakkında Kıral (2020) şu bilgileri aktarmaktadır; "Yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir" (Wach 2013' den akt. Kıral, 2020: 173). Bu bağlamda, kemane, kamança ve keman çalgıları özelinde yazılan metotların literatür taraması yapılmış ve çalgıların icra transkripsiyonlarında kullanılan sağ el tekniklerinin artikülasyon işaretleri tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında, Salih Urhan "Kabak Kemane Metodu", Özgür Çelik "Kabak Kemane Metodu 1-2-3", Ofeliya Imanova-Rena Recebova "Kamança Mektebi" adlı kamança metodu ve Mathieu Crickboom "The Violin I-II-IV", Suzuki Violin School "Violin Part Volume I-II-III-IV-V", Otakar Sevcik "School Of Violin Technics Op. 1, Book 1" keman metotları incelenerek, detache ve legato yay teknikleri ile ilgili yaklaşımlara ulaşılmıştır. Buradan hareketle, kemane icrasında detache ve legato yay tekniklerinin kullanımına yönelik alıştırma üretilmiştir. Ayrıca halk ezgilerinden alınan örnek pasajlar üzerinde detache ve legato tekniği uygulanmıştır. Örnek oluşturması bakımından kemane icra üslubu çerçevesinde kişisel bir yorum anlayışıyla yazılan Kerimoğlu Zeybeği'nin (Şu Muğla'nın Çamları) transkripsiyonu

yapılmış, detache ve legato yay teknikleri; sembollerıyla birlikte nota üzerinde detaylı bir şekilde ifade edilmiştir. Nota transkripsiyonlarının yazımında Sibelius 8.3 nota programı kullanılmıştır.

İlgili Yayın ve Araştırmalar

Alanyazın taraması yapıldığında, kemane icrasında yay tekniği ile ilgili, araştırmamızla yakından ilişkilendirilebilecek çalışmalar şu şekildedir;

Bircan (2010), tez çalışmasında, kemanenin icra stiline yönelik artikülasyon ve yay uygulamalarını örnek eserler üzerinde göstermiştir.

Durmaz (2021), tez çalışmasında kemane için lisans düzeyinde bir öğretim programı önerisi sunmaktadır. Çalışmada, kemane icrasındaki sağ ve sol el tekniklerine değinilmektedir.

Eşiğül (2018), tez çalışmasında Orta Anadolu Abdalları' nın keman icra özelliklerinin tespitini yaparak, kabak kemaneye uyarlamıştır. Çalışmada, keman ve kemane icrasındaki sağ ve sol el tekniklerinden bahsedilmektedir.

Şimşek (2013), tez çalışmasında Teke yöresi yerel kemane icracılarının yay ve baskı tekniklerini incelemiştir.

Şimşek (2022), tez çalışmasında Teke yöresi Yörük Türkmen zümresinde Kemane, Keman ve İklık icracılarının sağ ve sol el tekniklerini incelemiş, icracıların seslendirdiği eserlerin transkripsiyonunu yapmıştır.

Yöntem (2022), tez çalışmasında kabak kemane eğitiminde icraya yönelik teknikler ile ilgili eğitimci görüşlerini derleyip, bu teknikler üzerinden etüt ve eser önerilerinde bulunmuştur.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, kemane icrasında detache ve legato tekniklerinin kullanımına yönelik tarafımızca yazılan alıştırma önerilerine ve halk ezgilerinden alınan pasajlara yer verilmiştir. Ardından, kemane icra üslubu çerçevesinde kişisel yorum anlayışıyla yeniden transkripsiyonu yapılan Kerimoğlu Zeybeği (Şu Muğla'nın Çamları) üzerinde örnek olarak sunulmuştur.

Kemane İcrasında Detache ve Legato Tekniklerinin Kullanımına Yönelik Alıştırma Önerileri

Bu bölümde, kemane icrasındaki detache ve legato yay tekniklerinin müzik yazısında kullanımına yönelik alışırtmalara yer verilmiştir.

Şekil 1. Açık tellerde yay itme ve çekme hareketleri.

Şekil 1' de, kemane üzerindeki açık tellerin icrasında yayın itme ve çekme hareketi sembollerıyla birlikte yazılmıştır. Açık tellerin seslendirilmesi esnasında dikkat edilecek en önemli husus, yayın hareket yönünün takip edilerek nota değerlerine uygun bir yay icrası, özellikle tel

geçişlerinde yayın sabit kalması ve kemanenin diz üzerinde dönmesi suretiyle doğru sesin çıkarılmasıdır.

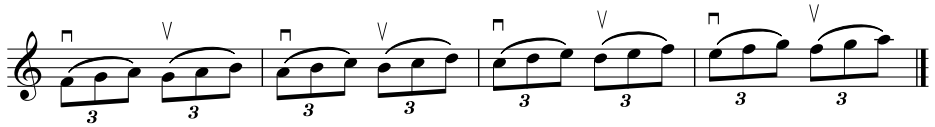
Şekil 2. Detache (bağırsız/ayrı çalma) yay uygulaması.

Şekil 2' de detache (bağırsız/ayrı çalma) tekniği ile ilgili alıştırma örneği verilmiştir. Yayın her iki yönde yapmış olduğu hareket, sekizlik nota değerlerinin süresi kadar icra edilir. İkinci ve üçüncü ölçülerde, dördüncü dereceden beşinci derece sesine geçişte, tel değiştirilmeli ve kemanenin geçiş yapılan telin pozisyonuna dönmesi sebebiyle itme ve çekme hareketinde yaya uygulanan ağırlık eşit olmalıdır. Verilen alıştırma örneği, Uşşak makam dizisinde yazılması sebebiyle Sib^2 perdesinin entonasyonuna ayrıca dikkat edilmelidir.

Şekil 3. Detache (bağırsız/ayrı çalma) ve legato (bağlı çalma) yay uygulamaları.

Şekil 3'te, sekizlik ve onaltılık değerdeki nota kalıplarından oluşan bir alıştırma yer almaktadır. Alıştırmada, sekizlik nota değerleri yayın çekme hareketiyle detache olarak icra edilirken, onaltılık nota değerleri ise yayın itme hareketiyle legato olarak icra edilmelidir. Birinci ölçüde beşinci dereceden altıncı derece sesine geçişte, ikinci ölçüde üçüncü dereceden dördüncü derece sesine geçişte ve üçüncü ölçüde ise dördüncü dereceden beşinci derece sesine geçişte legato yay tekniği uygulanırken aynı zamanda kemane üzerinde tel değişimi de gerçekleşmektedir. Alıştırmada bahsedilen derecelerin geçişlerinde açık ve kapalı parmak pozisyonundaki perdeler kullanılabilir.

Şekil 4. Triole (Üçleme) kalıbı içerisinde legato yay uygulaması.

Şekil 4'te Triole kalıbı üzerinde legato yay çalışması gösterilmiştir. Alıştırma, yayın her itme ve çekme hareketine bir triole kalıbı gelecek şekilde yazılmıştır. Özellikle tel geçişlerine denk gelen derecelerdeki seslere kapalı parmak pozisyonuyla da çalınma serbestliği verilmiştir. Birinci ölçüde, birinci dereceden yedinci derece sesine geçişte la perdesi dördüncü parmak ile kapalı pozisyonda, ikinci ölçüde ise üçüncü dereceden dördüncü derece sesine geçişte re perdesi üçüncü parmak ile kapalı pozisyonda seslendirilebilir.

Şekil 5. Onaltılık değerdeki nota kalıbında legato yay uygulaması.

Şekil 5'te onaltılık nota değerlerinin icrasında legato yay uygulamasına yer verilmiştir. İlk ölçüde, yedinci dereceden birinci derece sesine, ardından üçüncü dereceden dördüncü derece sesine geçişlerde ve ikinci ölçüde üçüncü dereceden dördüncü derece sesine geçişlerde açık tellerin kapalı parmak pozisyonuyla da icrası gerçekleştirilebilir. Kemane icrasında onaltılık ve daha hızlı nota değerleri çoğu zaman detache yay tekniği ile kullanılırken, yukarıda örnek olarak sunulan alıştırmada bahsedilen hızlı kalıpların legato yay tekniği ile icrasının nasıl gerçekleştirileceği üzerinde durulmuştur.

Şekil 6. Onaltılık değerdeki nota kalıbında detache ve legato uygulaması.

Şekil 6' da onaltılık nota değerlerinin üzerinde detache ve legato yay tekniklerine yer verilmiştir. İlk iki ölçüde yer alan legato çalım stili içerisinde tel geçişleri de bulunmaktadır. Alıştırmanın diğer ölçülerinde ise, detache yay tekniği kullanımı gösterilmiştir. Alıştırmada, tel geçişine denk gelen perdeler, her iki yay tekniğiyle bir arada kullanılmıştır.

Şekil 7. Ofeliya imanova&Rana recebova'nın kamança mektebi kitabından detache ve legato yay uygulaması adapte edilen bir alıştırma (İmanova ve Recebova, 2005: 21).

Şekil 7’de Ofeliya İmanova ve Rana Recebova’nın “Kamança Mektebi” adlı metodunda yer alan, kamança çalgısı için yazılmış bir alıştırma örneği verilmiştir. Metot içerisindeki bu alıştırmada yay tekniğinin kullanımına yönelik herhangi bir artikülasyon ifadesi bulunmamaktadır. Alıştırıma kemane akort sistemi içerisinde detache ve legato yay çalım stili adapte edilmiştir. Yay tekniklerinin artikülasyon işaretleri notasyon üzerinde gösterilmiştir. Sıralı dizi seslerinden oluşan alıştırmada arpej çalışmasına özellikle yer verilirken, arpejlerde kullanılan legato tekniği yay hakimiyeti açısından önemlidir.

Şekil 8. Ağır gövenk halayı üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 8’de, Ağır Gövenk Halayı’ndan alınan bir pasaja detache ve legato yay çalım tekniği uygulanmıştır. Pasajda, onaltılık ve otuz ikilik nota değerlerinin olduğu kalıplar yer almaktadır. Özellikle otuz ikilik nota değerlerinin icrasında legato yay tekniği kullanılarak eserin icrasında seslerin bütünlüğü ve bağlı yay çalım stili hedeflenmiştir. İkinci motifte, onaltılık nota değeri içerisinde çarpma yapılan notalar legato yay tekniği ile gösterilmiştir. Dördüncü motifte ise beşinci derece üzerinde yapılan trill, detache yay tekniği ile ifadelendirilmiştir.

Şekil 9. Anlatmam derdimi dertsiz insana türküsünden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 9’da verilen pasaj, “Anlatmam Derdimi Dertsiz İnsana” adlı türküden hazırlanmıştır. Örnekte görüldüğü üzere detache yay tekniği, sekizlik ve onaltılık nota değerleri içerisinde uygulanırken, legato yay tekniği ise otuz ikilik nota değerleri içerisinde kullanılmıştır. Verilen örnek türkü pasajında legato yay tekniğinin kullanımı kemane icra üslubu açısından önemlidir.

Şekil 10. Hani yaylam hani senin ezelin adlı türküden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 10’da “Hani Yaylam Hani Senin Ezelin” adlı türküden bir pasaj alınmış, üzerinde detache ve legato yay teknikleri gösterilmiştir. Pasajda, dörtlük nota değerlerinin icrasında detache yay tekniği kullanılırken, onaltılık ve otuz ikilik nota değerlerinin icrasında ise legato yay tekniği kullanılmıştır. Verilen örnekte sekizlik ve onaltılık nota değerlerine, yayın itme ve çekme hareketi yönünde legato tekniği uygulanmıştır.

Şekil 11. Ağır gövenk halayı üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 11’de Ağır Gövenk Halayı’ndan alınan farklı bir pasaj üzerinde, detache ve legato yay tekniklerinin kullanımına yönelik bir örnek sunulmuştur. Pasajda, otuz ikilik nota değerlerinden oluşan kalıplara sıklıkla legato yay tekniği uygulanmasının yanı sıra, senkop kalıplarına da legato yay tekniği uygulanmıştır. İkinci ölçüde, ezginin kemane icra üslubu çerçevesinde şekillendirilen yorumunda ise özellikle altmışdörtlük nota değerlerini içeren kalıpta glissando tekniği ile legato yay tekniği bir arada kullanılmıştır. Dolayısıyla, ezginin detache yay tekniğini içerisinde kesik bir ifadeyle icrası yerine legato yay tekniği uygulanarak seslerin birbirine bağlı şekilde icrası, melodinin akıcılığının sağlanması ve kemane icra üslubu açısından önemlidir.

Şekil 12. Anlatmam derdimi dertsiz insana türküsünden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 12’de, “Anlatmam Derdimi Dertsiz İnsana” türküsünün diğer bir pasajı örnek olarak sunulmuştur. Eserin yorumlu transkripsiyonunda çalım üslubuna uygun olarak çoğunlukla legato yay tekniği tercih edilmiştir. Ayrıca otuz ikilik nota değerlerindeki uzun pasajların legato yay tekniği ile iç içe geçmesi sağlanmıştır. Son ölçüye bakıldığında da sekizlik ve onaltılık nota değerleri detache yay tekniği ile seslendirilmiştir.

Şekil 13. Hani yaylam hani senin ezelin adlı türküden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 13’te “Hani Yaylam Hani Senin Ezelin” adlı türküden farklı bir pasaj alınmış, üzerinde detache ve legato yay teknikleri uygulanmıştır. Pasaj içerisindeki dörtlük nota değerlerinin icrasında detache yay tekniği kullanımı ön plana çıkarılırken, sekizlik ve onaltılık nota değerlerinin seslendirilişinde ise legato yay tekniği özellikle tercih edilmiştir. Dördüncü derecedeki perdenin, tel geçişi nedeniyle kapalı parmak pozisyonuyla uygulanması öngörülmüştür.

Şekil 14. Yağcılar zeybeğinden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 14'te Yağcılar Zeybeği'nden alınan bir pasaj üzerinde detache ve legato yay çalım stili gösterilmiştir. Eser içinde, otuz ikilik nota değerlerinin icrası için legato yay tekniği kullanılmıştır. Yanı sıra, triole kalıplarına da detache yay tekniği uygulanmıştır. Eserin dördüncü ve beşinci dereceleri, legato yay tekniği içerisinde kapalı parmak pozisyonuyla kullanılmalıdır.

Şekil 15. Bir nefescik söyleyim türküsünden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 15'te "Bir Nefescik Söyleyim" türküsünden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay çalım stili gösterilmiştir. Eserin ilk ölçüsünde, onaltılık nota değerlerindeki ikinci ve üçüncü derecelerin icrasında legato yay tekniği kullanılmıştır. İkinci ölçüde, sekizlik nota değerleri üzerinde detache ve legato yay teknikleri uygulanmıştır. Üçüncü ölçüde, dördüncü derece sesi legato yay tekniği içerisinde kapalı parmak pozisyonu ile icra edilmelidir.

Şekil 16. Evlerinin önü mersin türküsünden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 16'da "Evlerinin Önü Mersin" türküsünden alınan örnek bir pasaj üzerinde detache ve legato yay teknikleri uygulanmıştır. Pasajda, otuz ikilik nota değerlerine detache yay tekniği uygulanmıştır. Eserin beşinci ve altıncı dereceleri kapalı parmak pozisyonu ile icra edilmelidir. Eserde, dörtlük ve sekizlik nota değerleri genel olarak detache yay tekniği ile gösterilmiştir.

Şekil 17. Yağcılar zeybeğinden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 17'de "Yağcılar Zeybeği" eserinden alınan örnek pasaja detache ve legato yay çalım stili uygulanmıştır. Pasajda onaltılık nota değerlerinden oluşan triole kalıpları, yayın itiş hareketi yönünde legato yay tekniğiyle gösterilmiştir. Eser içerisindeki otuz ikilik nota değerlerine, yayın itiş ve çekiş hareketi yönünde legato yay tekniği uygulanmıştır. Dörtlük ve sekizlik nota değerlerinden oluşan derecelere ise; detache tekniği uygulanmıştır.

Şekil 18. Bir nefescik söyleyim türküsünden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 18’de “Bir Nefescik Söyleyim” türküsünden alınan bir pasaj üzerinde detache ve legato yay çalım stili gösterilmiştir. İlk ölçüde dörtlük ve sekizlik nota değerleri, yayın her iki yönünde detache ve legato tekniğiyle gösterilmiştir. İkinci ölçüdeki nota değerlerinin tamamında detache tekniği uygulanmıştır. Üçüncü ölçüde ise; birinci ve ikinci derecelerdeki sekizlik nota değerleri yayın itiş yönünde legato yay tekniğiyle gösterilmiştir.

Şekil 19. Evlerinin önü mersin türküsünden bir pasaj üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Şekil 19’da “Evlerinin Önü Mersin” türküsünden alınan örnek bir pasaj üzerinde detache ve legato yay teknikleri gösterilmiştir. Pasajdaki dörtlük nota değerlerine, yayın itme ve çekme hareketi yönünde detache yay tekniği uygulanmıştır. Sekizlik ve onaltılık nota değerlerinde yayın her iki hareket yönünde detache ve legato tekniği kullanılmıştır. Sekizlik nota değeri içerisinde gösterilen ilk triole kalıbında yayın çekme hareketiyle birlikte legato tekniği, ikinci ve üçüncü triole kalıbında ise; detache tekniği uygulanmıştır.

Kerimoğlu Zeybeği’nin (Şu Muğla’nın Çamları) Kemane ile İcrasında Detache ve Legato Yay Kullanımı

Çalışmanın bu aşamasına kadar olan bölümde, kemane icrasında detache ve legato yay tekniklerinin kullanımına yönelik tarafımızca yazılan alıştırma önerileri ve halk ezgilerinden alınan örnek pasajlara yer verilmiştir. Buradan hareketle, çalışılan detache ve legato yay teknikleri, kemane icra üslubu çerçevesinde kişisel yorum anlayışıyla yeniden transkripsiyonu yapılan Kerimoğlu Zeybeği (Şu Muğla’nın Çamları) üzerinde örnek olarak sunulmuştur.

ŞU MUĞLA'NIN ÇAMLARI (KERİMOĞLU ZEYBEĞİ)

YÖRESİ: MUĞLA
KAYNAK KİŞİ: HAMDİ ÖZBAY
NOTA DÜZENLEME: MEHMET ŞİMŞEK

♩=50

The image displays a musical score for the Zeybeki 'Şu Muğla'nın Çamları' by Kerimoğlu. The score is written in 2/4 time with a tempo of 50 beats per minute. It consists of nine staves of music, each starting with a measure number (1-9). The key signature is one sharp (F#). The notation includes various rhythmic values, slurs, and dynamic markings. The first staff (1) shows a simple melody with slurs. The second staff (2) continues the melody. The third staff (3) introduces a more complex texture with multiple slurs and dynamic markings. The fourth staff (4) continues this complex texture. The fifth staff (5) shows a similar texture. The sixth staff (6) continues the complex texture. The seventh staff (7) returns to a simpler melody. The eighth staff (8) continues the simpler melody. The ninth staff (9) concludes the piece with a final cadence.

Copyright@Mehmet Şimşek

Şekil 14. Kerimoğlu zeybeği (Şu muğla'nın çamları) üzerinde detache ve legato yay uygulaması.

Sonuç ve Öneriler

Kemane icrasında detache ve legato yay tekniklerinin uygulanmasına yönelik 19 alıştırma önerilmiş, bu tekniklerin türkülerden alınan örnek pasajlar üzerinde nasıl uygulanacağı detaylı olarak ele alınmıştır. İlk alıştırma örneğinde; Yayın itme ve çekme hareketleri kemanedeki açık tellerin üzerinde çalışılmıştır. Yay hareketlerinin sembolleri nota üzerinde gösterilerek, seslerin bu sembollere göre icrası sağlanmıştır. İkinci alıştırma örneğinde; detache yay tekniği (bağısız/ayrı çalma) sekizlik nota değerleri üzerinde uygulanmıştır. Uşşak makam dizisinde yazılan alıştırmada, Si_{b2} perdesinin entonasyonu da sağlanmaktadır. Üçüncü alıştırma örneğinde; detache ve legato yay teknikleri birlikte uygulanmıştır. Sekizlik nota değerlerinde detache yay tekniği kullanılırken, onaltılık nota değerlerinde ise legato yay tekniği kullanılmıştır. Ek olarak, kemane üzerindeki tel geçişleri legato yay tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Dördüncü alıştırma örneğinde; triole kalıbının üzerinde legato yay tekniği uygulanmıştır. Beşinci alıştırma örneğinde; onaltılık nota değerleri üzerinde detache ve legato yay teknikleri uygulanmıştır. Altıncı alıştırma örneğinde; detache ve legato yay teknikleri birlikte uygulanmıştır. Alıştırma içerisinde onaltılık nota değerlerindeki dört motifin legato yay tekniği ile nasıl gerçekleştirileceği gösterilmiştir. Yedinci alıştırma örneğinde; kamança için yazılan bir ezgi kemaneye uyarlanmıştır. Alıştırmadaki ezgiye detache ve legato yay teknikleri adapte edilmiştir. Alıştırmada bulunan arpejler, legato yay tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Sekizinci ve on birinci alıştırma örneklerinde; “Ağır Gövenk Halayı” içerisinde alınan pasajlar üzerinde detache ve legato yay teknikleri uygulanmıştır. Bu teknikler kullanılarak bir icra üslubu oluşturulmuştur. Dokuzuncu ve on ikinci alıştırma örneklerinde; “Anlatmam Derdimi Dertsiz İnsana” adlı türküden alınan örnek pasajlara detache ve legato yay teknikleri adapte edilmiştir. Özellikle on ikinci alıştırmada, otuz ikilik nota değerlerindeki uzun motifler legato yay tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Onuncu ve on üçüncü alıştırma örneğinde; “Hani Yaylam Hani Senin Ezelin” adlı türküden örneklenen pasajlar üzerinde detache ve legato teknikleri uygulanmıştır. Bu teknikler üzerinden kemane icrası özelinde bir icra üslubu ortaya koyulmuştur. On dördüncü ve on yedinci alıştırmada “Yağcılar Zeybeği” içerisinde alınan örnek pasajlarda, otuz ikilik nota değerlerindeki uzun motifler ve trio kalıpları üzerinde legato yay tekniğinin kullanımına yönelik bir yaklaşım ortaya koyulmuştur. On beşinci ve on sekizinci alıştırmada, “Bir Nefescik Söyleyim” türküsünden alınan örnek pasajlar içerisindeki dörtlük ve sekizlik nota değerlerinde detache tekniği, onaltılık nota değerlerindeki uzun motiflerde ve otuz ikilik nota değerlerinde legato tekniği uygulanarak yay hakimiyeti sağlanmaya çalışılmıştır. On altıncı ve on dokuzuncu alıştırmada, “Evlerinin Önü Mersin” türküsünden alınan örnek pasajlarda sekizlik ve onaltılık nota değerlerine legato yay tekniği, otuz ikilik nota değerlerine ise; detache yay tekniği adapte edilmiştir.

Yay tekniklerinin, alıştırmalar ve halk ezgilerinden alınan pasajlar üzerinde uygulanması neticesinde, Kerimoğlu Zeybeği'nin (Şu Muğla'nın Çamları) kemane icra üslubu içerisinde kişisel bir yorum anlayışıyla transkripsiyonu yapılmış, detache ve legato yay teknikleri; sembollerleriyle detaylandırılarak nota üzerinde ifade edilmiştir.

Bu çalışmadan çıkan sonuçlar üzerinden kemane çalgısına özgü, çalgının icra üslubunu ve yay tekniğini ön plana çıkaran bir müzik yazısı geliştirilmiştir. Öğretim ve icra ortamlarında, kemane çalgısının sağ ve sol el tekniklerini yansıtan transkripsiyonlar yok denecek kadar azdır. Kemane icra üslubunu ifade eden müzik yazılarına yönelik çalışmaların artması, kemanenin icra seviyesini yükselterek, icra birlikteliğinin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Aktüze, İ. (2003). *Ansiklopedik müzik sözlüğü*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Bircan, O. (2010). *Kemane icrasında artikülasyon ve yay uygulamaları*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Crickboom, M. (1950). *The violin I*. Paris: Schott Freres.
- Çelik, Ö. (2018). *Batı Anadolu'da kabak kemane ve icra geleneği*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Durmaz, E. (2021). *Devlet konservatuvarları lisans düzeyi kemane dersi için öğretim program önerisi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Eşigül, T. (2018). *Orta Anadolu Abdalları'nın keman icrâ özelliklerinin tespiti ve kabak kemane' ye uyarlanması*. Ankara: Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- İmanova, O.- Recebova, R. (2005). *Kamança mektebi*. Bakü: Şirvan Neşri.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Journal Of Social Sciences Institute)*, 8(15), 170-189.
- Michels, U.- Vogel, G. (2013). *Müzik atlası*. (çev.: Semih Uçar). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Suzuki, D. (1978). *Suzuki violin school violin part volume I*. Florida: Summy-Birchard.
- Şimşek, M. (2013). *Teke yöresi Burdur ili mahalli kemane icracılarının yöresel kemane çalm teknikleri*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şimşek, M. (2022). *Teke yöresi Yörük Türkmenlerinin sosyokültürel hayatındaki yaylı çalgıların incelenmesi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Yıldırım, A. - Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yöntem, V. (2022). *Kabak kemane eğitiminde sağ ve sol el tekniklerini geliştirici özgün etüt ve eser önerileri*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Extended Summary

The kemane, a bowed instrument in Turkish folk music, is traditionally performed by the Yoruk and Turkmen communities of the Teke region. Historically, the instrument was played during the nomadic migration processes and musical festivities held among tribal groups in highland pastures. Following the transition of these communities to settled life, the performance settings for the kemane shifted to village gatherings, such as *yaren* nights and weddings held in communal village rooms. In the post-1950 period, with the contributions of Emin Aldemir, an artist from TRT Ankara Radio, and Salih Urhan from TRT İzmir Radio in 1969, the kemane found its place in the TRT Yurttan Sesler Orchestra. As the kemane entered TRT's musical ensembles, it transitioned from a rural musical tradition to an urban one, reaching wider audiences through TRT radio broadcasts. The establishment of the Turkish Music State Conservatory in 1975 marked a significant turning point in Turkish music education, elevating it to an academic platform. From that period onward, the kemane, previously performed exclusively by local musicians within the Yoruk and Turkmen communities without specific technical considerations, began to be performed by urban and conservatory-trained musicians and academics. Consequently, the structural and physical characteristics of the instrument, as well as its performance style, repertoire, and performance contexts, underwent significant changes and development. In the historical evolution of bowed instruments such as the violin, viola, cello, and double bass, compositions have been written to highlight their unique performance styles, with detailed accompanying techniques. Significant methods and transcriptions have been developed for these instruments, including articulation markings that indicate their specific performance techniques in musical notation. These instrument-focused musical notations have facilitated the learning process and ensemble performances, leading to the emergence of virtuosity in bowed instrument performance. In kemane performance and pedagogy, notations from the TRT Turkish folk music repertoire are predominantly used. However, these notations are primarily vocal-centric rather than instrument-specific. This approach creates performance style and ensemble coordination challenges specific to the kemane. Moreover, the absence of transcriptions that detail the instrument's techniques and articulations in its repertoire resulted in significant confusion during performance. With the increasing number of urban and conservatory-trained performers and the advancement of their performance capacities, there has been a growing search for new approaches to the kemane's performance techniques and styles. This case necessitates the development of music notation that accurately represents the kemane's unique playing techniques and styles. Before developing such music notations for the kemane, analysing the right- and left-hand techniques separately is essential, as they involve distinct articulations. This study presents approaches for applying frequently used *detaché* and *legato* bowing techniques in kemane performance and their representation in musical notation. As part of the study, methods such as Salih Urhan's Kabak Kemane Method, Özgür Çelik's Kabak Kemane Method 1-2-3, Ofeliya Imanova and Rena Recebova's Kamancha School, and violin methods like Mathieu Crickboom's The Violin I-II-IV, Suzuki Violin School Volume I-V, and Otakar Ševčík's School of Violin Technics Op. 1, Book 1 were analysed to gain insights into *detaché* and *legato* bowing techniques. A literature review of methods written for the kemane, kamancha, and violin was conducted, and articulation markings were identified in the transcription of right-hand techniques for these instruments. Within this framework, the study offers an approach to applying *detaché* and *legato* bowing techniques in kemane performance and their expression in musical notation, thereby attempting to establish a performance style unique to the kemane. Exercises and musical passages excerpted from Turkish folk songs were used to apply these techniques, and a transcription of Kerimoğlu Zeybeği (Şu Muğla'nın Çamları) was prepared with a personal interpretative approach to the instrument's performance style. The techniques and articulations were detailed in musical notation. The findings of this study contributed to the development of a music notation system specific to the kemane, emphasising its performance style and bowing techniques. This research is significant in contributing to the creation of

music notations for the mane, transcription studies for repertoire performance, ensemble coordination, and the integration of performance styles into pedagogy.

“İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir./Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.